

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Юридичний факультет

**Кафедра кримінального
права та процесу**

Курсова робота

З дисципліни «Кримінальний процес»

На тему:

**«Поняття, зміст та значення розумних строків, як засади кримінального
провадження»**

Виконав:

студент групи ПР-34

Стрілецький М.В.

Перевірив:

Доцент

кафедри кримінального

права та процесу

Рогатинська Н.З.

Тернопіль – 2016

Зміст

Вступ.....	3
РОЗДІЛ I. ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	
1.1 Поняття строку в кримінальному процесі.....	5
1.2 Сутність та особливості процесуальних строків.....	7
РОЗДІЛ II. РОЗУМНІСТЬ СТРОКІВ ЯК ЗАСАДА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ	
2.1 Поняття розумності строків.....	9
2.2 Розумність строків як одна із основних засад кримінального процесу..	11
2.3 Порядок обчислення розумних строків в кримінальному процесі.....	13
РОЗДІЛ III. Недоліки та порушення принципу розумності строків	
3.1 Недоліки принципу розумності строків.....	16
3.2 Недотримання вимог розумності строків.....	20
3.3 Оскарження та вирішення недотримання розумності строків.....	23
3.4 Міжнародний досвід розумних строків в контексті рішень європейського суду з прав людини.....	25
Висновки	
Список використаних джерел	

Вступ

Говорячи про актуальність даної теми то варто зазначити що новий Кримінальний процесуальний кодекс України, проголосований Верховною Радою України від 13 квітня 2012 року одним із завдань кримінального провадження вбачає забезпечення швидкого, повного та неупередженого досудового розслідування і судового розгляду. А ст. 28 КПК вперше, закріпила розумність строків в якості одного із принципів кримінального провадження.

Справедливість у кримінальному процесі, забезпечення прав людини є неможливі без дотримання законом встановлених строків. Вони дисциплінують учасників у самому кримінального провадження, забезпечують динамічність процесу та прогнозованість. Без наявності строків на ту чи іншу кримінальну процесуальну дію або без їх дотримання в кримінальному процесуальному судочинстві виникає свавілля, масові порушення прав і свобод громадян. Передбачені кримінальним процесуальним кодексом процесуальні строки мають велике значення в захисті особи від обвинувачення. залишається місце на випадки закінчення розслідування понад встановлені законом процесуальні строки. Зазначені кримінальним процесуальним законом процесуальні строки мають надзвичайне значення в контексті захисту особи від обвинувачення.

Серед праць з кримінального процесуального права практично досить важко знайти роботи, чиї автори не торкалися б питань, пов'язаних з процесуальними строками, про те виключно даній темі присвячена лише незначна кількість праць. Серед яких слід назвати роботи С.О. Заїки, Я.П. Зейкана, В.Т. Маляренка, М.М. Михеєнка, В.О. Попелюшка. Проте, зазначені дослідження стосуються здебільшого безпосередньо правового регулювання процесуальних строків за старим КПК. Прийняттям нового КПК і зумовило актуальність обраної теми курсової роботи: «Розумності строків в кримінальному провадженні».

Метою роботи є дослідження правового регулювання розумних строків провадження а саме початку, перебігу та закінчення строків в кримінальному провадженні України.

Для досягнення мети поставлені наступні завдання:

1. Розглянути поняття та значення строків в кримінальному провадженні України.
2. Проаналізувати розумність строків як одну з засад кримінального провадження.
3. Надати класифікацію строків у кримінальному провадженні.
4. Визначити порядок обчислення процесуальних строків в кримінальному провадженні.
5. Провести моніторинг міжнародного досвіду в даній сфері та можливість його застосування для вдосконалення вітчизняного законодавства.

Об'єктом дослідження в роботі є саме розумні строки кримінально-процесуальні правовідносини, що склалися в сфері дотримання законних строків здійснення кримінального провадження.

Предметом дослідження в роботі є розумні строки в кримінальному провадженні.

Методи дослідження. Для повного та об'єктивно дослідити і розкриття всіх аспектів даної роботи, використовується ряд методів, як загальнонаукових, так і спеціально-юридичних. Серед них: системний – для комплексного розгляду складових предмета дослідження, елементів як єдиного цілого; функціональний – для з'ясування змісту строків в кримінальному провадженні.

РОЗДІЛ I. ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ СТРОКІВ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

1.1 Поняття строку в кримінальному процесі

Процесуальні строки становлять дієвий засіб, що сприяє забезпеченню швидкого досудового розслідування і судового розгляду, як одного із завдань кримінального процесу, визначених ст. 2 нового КПК України. Крім цього, вони виступають гарантією захисту конституційних прав і свобод учасників у кримінальному провадженні. Процесуальні строки застосовуються щодо усіх стадій кримінального провадження, визначення тривалості яких та порядок проведення у межах цих стадій процесуальних дій та прийняття процесуальних рішень.

Процесуальні строки становлять невід'ємним складовим елементом кримінально процесуальних форм і механізмів кримінально-процесуального регулювання, адже виступають юридичними засобами врегулювання кримінальних процесуальних відносин. Дослідження проблемних питань, пов'язаних із визначенням поняття та видів процесуальних строків, порядку їхнього обчислення, додержання та поновлення, присвячена значна увага вчених. Вище викладене зумовлює необхідність постановки в якості дослідження поняття, видів, та самого порядку обчислення та додержання процесуальних строків за новим процесуальним законом України. Відповідно до ч. 1 ст. 113 нового КПК України, процесуальні строки – це встановлені законом, прокурором, слідчим суддею або судом проміжки часу, у межах яких учасники кримінального провадження зобов'язані (мають право) приймати процесуальні рішення чи вчиняти процесуальні дії [2, 3].

Зокрема процесуальні строки у ч. 1 ст. 113 нового КПК України визначаються як проміжки часу, у нормативному визначенні їх поняття закладено доктринально класифікація за критеріями часового прояву на дві групи відповідно: строки-періоди і строки-моменти [4, с.23-24].

Строки що встановлюються у випадках, коли учасникам кримінального провадження надається свобода у виборі конкретного моменту прийняття поточного процесуального рішення чи у вчиненні певної процесуальної дії. Строки можуть бути прийняті або вчинені у будь-який момент кримінального провадження у залежності від поглядів і обставин конкретного кримінального розгляду.

Строки визначаються шляхом:

1) визначаються законом проміжку часу, у межах якого учасники кримінального провадження зобов'язуються (мають право) приймати процесуальні рішення чи вчинити інші процесуальні дії;

2) затверджуються прокурором, слідчим суддею або судом у точній календарній даті;

3) настання події, з настанням якої прив'язується прийняття процесуального рішення чи вчинення процесуальних дій.

1.2 Сутність та особливості процесуальних строків

Кримінально правовий строк існує в багатьох своїх видах, чий характер яких залежить від мети та встановлення строку, його функцій, порядку регулювання відповідних правовідносин, яких він так чи інакше стосується і на які він вплив. У більш загальному вигляді розкрити сутнісні подібності та різниці будь-яких правових строків між собою та акумулювати накопичені знання про них дозволяє класифікація. На вибір тієї чи іншої класифікації стоїть спеціальний критерій, відповідно з яким об'єкти, які вивчаються, розділяються на однорідні класи, що об'єднують в одне ціле конкретними специфічними властивостями.

Класифікують строки у кримінальному провадженні таким чином:

- Відповідно до того, ким встановлюються ті чи інші процесуальні строки (строки, встановлені чинним законом або відповідно до нього прокурором, слідчим суддею або судом; строки, які визначені у рішеннях які застосовують дані норми);

- що до регулювання провадження на певних стадіях кримінального провадження (процесуальні строки, які керують правовідносинами під час досудового розслідування; в стадії судового провадження; строки, та дія яких поширюється одночасно на різні стадії кримінального провадження);

- У залежності від призначення строків у кримінальному провадженні (строки, які гарантують права та законні інтереси учасників кримінального провадження; строки, які забезпечують швидкість розслідування і судового розгляду; строки, які гарантують здійснення прокурорами нагляду за дотриманням законів у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням та судовим контролем у кримінальному провадженні);

- У залежності від того, хто є адресатом строку (строки, що адресуються суду, сторонам та іншим учасникам що беруть участь у кримінальному провадженні);

- за завданнями, для яких встановлюються строки; за характером їх дій і правовим наслідком, які настануть у зв'язку із закінченням поточного чи іншого строку (строки здійснення слідчих-розшукових дій, чи негласних слідчих-розшукових дій, судових та інших процесуальних дій; строки прийнятих процесуальних рішень; строки на застосування заходів щодо забезпечення кримінального провадження; строки заявлені учасниками кримінального процесуального діяльності клопотань, скарг);

- за визначеності строків (абсолютно визначені; відносно визначені; не визначені; альтернативні);

- за правовими наслідками що до закінчення строків у кримінальному провадженні (обмежуючі в часі дії, і вчинення яких залежить від волі самої волі суб'єкта і які є його правом; обмежуючі в часі спрямовані на вчинення обов'язкових процесуальних дій; обмежуючі триваючі дії);

- згідно із загальноприйнятого в правовій теорії поділу строків за юридичними наслідками (правовстановлюючі; правозмінюючі та правоприпиняючі[1,5].

От такою загальноприйнятою класифікацією прийнято поділяти процесуальні строки в кримінальному провадженні.

РОЗДІЛ II. РОЗУМНІСТЬ СТРОКІВ ЯК ЗАСАДА КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

2.1 Поняття розумності строків

Принцип розумності — це вирішення питань регулювання правових відносин з врахуванням інтересів усіх учасників, та крім цього інтересів громадян і публічних інтересів, з урахуваннями накопичених у суспільства уявлень при даних історичних умов інтелектуальних можливостей, знань, та досвіду з метою забезпечення справедливого, розподілу інтересів у суспільстві.

Даний принцип що розуміється як засада кримінального процесу розумності строків. Кожна процесуальна дія або процесуальне рішення мають бути виконані або ж затверджені в розумні строки. Розумними є строки, що вважаються об'єктивно необхідними для реалізації певної дії і прийняття процесуального рішення. Строки не можуть перевищувати передбачені Кримінальним процесуальним Кодексом строки виконання для даної дії чи рішення. Нормативно-правове закріплення розумності строків в Україні є важливим, перспективним механізмом для забезпечення реального швидкого процесу, розробку і прийняття закону про компенсації за порушення права на судочинства у розумні строки або на саме його виконання у розумний термін.

Складність самого провадження, полягає у визначені та урахування кількості осіб що підозрюються, чи обвинувачуються, а також кримінальних правопорушень, щодо яких ведеться провадження, обсягу та специфіки процесуальних рішень та дій, необхідних для здійснення повного досудового розгляду.

Сама поведінка учасників кримінального провадження, поведінка заявника становлять, що не враховує вину інших суб'єктів і є реальними потрібними для розгляду строками[11, 12].

А також визначає належність здійснення своїх повноважень працівниками прокуратури та судовими органами.

Спостерігається останнім часом така тенденція що все більше Українців звертаються до суду в Стразбурзі. За даними то останіми роками наші громадяни приблизно одинадцять тисяч заяв подають за рік. З такими показниками ми посідаємо п'яте місце за кількість скарг до ЄСПЛ. І що не менш важливо підставами такого звернення в більшості випадків є порушення Україною ст. 6 Конвенції, а зокрема, розгляд справи у розумний строк.

Європейський Суд горорить про те, що Конвенція зобов'язує Держави що її підписали та ратифікували у своє внутрішнє законодавство. Організувати у внутрішній правовій системі таким чином, щоб суди належно застосовували процесуальні норми в тому числі принципи щодо розумного строку. До таких умов що призводять до розтягнення строку є не належна робота органів слідства які і представляють державу, затримання пов'язані із доведенням процесуальних рішень до відома суб'єктів провадження, пов'язанні з розглядом в апеляційних та касаційних інстанціях, а також відстрочення, що виникають з вини апарату, адміністрації, канцелярії чи інших адміністративних органів[6]. Не достатня кількість суддів для розгляду не може бути підставою та виправданням порушення строку. Отже дотримання строку на протязі всього провадження і є дотриманням головних засад Кримінально процесуального законодавства.

2.2 Розумність строків як одна із основних засад кримінального процесу

Для того щоб усвідомити значення засад тобто принципів основоположних засад в кримінальному процесі варто проаналізувати їх особливості, а тому потрібно навести наступні критерії притаманні розумності строку:

1. Певні складності кримінального провадження, які частіше за все виникають із фактичних обставин справи, так із різних правових аспектів, пов'язаними зі сомою справою не безпосередньо. Значення суд надає переважно фактичним даним, що підлягають детальному з'ясуванню, кількості учасників процесу. ЄСЗПЛ в таких випадках може взяти до уваги те що справа може бути досить складною, або врахувати ще таку особливість як застосування судом новоприйнятої норми, яка не має прецедентів на практиці.

2. Правила поведінка для учасника кримінального, відповідно до міжнародних стандартів, заявник становить об'єктивну обставину, що не ставиться у вину відповідачу і враховується, щоб визначити, чи є перевищення розумного строку. Крім цього варто пам'ятати що потерпіла сторона сама частково впливає на строки залученням спеціалістів чи експертів, або проходження всі судових інстанцій.

3. Здійснення слідчим, прокурором і судом повноважень (п. 3 ч. 3 ст. 28 КПК України). Також у КПК України зазначений механізм оскарження, недотримання розумних строків, який передбачає можливість підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого оскаржити до відповідного прокурора вищестоящого рівня недотримання розумних строків слідчим, прокурором на стадії досудового розслідування. Наявністю в Україні ефективного механізму оскарження недотриманих розумних строків обумовлена міжнародними стандартами у кримінальних провадженнях та практикою ЄСЗПЛ. Аналізуючи норми щодо розумності строків, можна дійти такого

висновку, що законодавець розраховував на високу моральність і порядність учасників кримінального провадження. Це стосується як органів влади, що реалізують провадження, так і осіб, які беруть участь в провадженні.[1, 2, 8] В Україні відсутній якісний засіб захисту при порушенні строків досудового розслідування та розгляду провадження в судовому порядку. Тому «процесуальний строк», сам по собі, формально визначений законом, але не завжди буде «розумним». Він набуде цієї якості лише тоді коли буде можливість забезпечити баланс законних публічних і особистих прав та інтересів в умовах конкретного кримінального провадження в правовій державі.

Всі процесуальні дії в кримінальному провадженні повинні бути виконані без невиправданої затримки і в будь-якому випадку не пізніше граничного строку, визначеного кримінальним процесуальним кодексом.

Для вимог розумного строку суд має право закріпити процесуальні строки у межах граничного строку, з урахуванням обставин, пов'язаних із відповідним кримінальним провадженням[5].

Всі строки, що встановлюють прокурори або судом, повинні бути такими, що дають достатньо часу для вчинення даних процесуальних дій, або прийняття процесуального рішення та не перешкоджанню реалізації права на захист.

2.3 Порядок обчислення розумних строків в кримінальному процесі

Закріплення в законі процедури обрахування, продовження і поновлення строків зумовлено необхідністю досягнення завдань кримінального провадження та покликане забезпечити законні інтереси та права суб'єктів кримінального процесу.

Норми кримінально процесуального закону України що до строків регламентують тривалість строків, порядок їх обчислення та наслідки закінчення, строки встановлюються, можуть бути продовжені і поновлюватися. Дотримання строків у кримінальному процесі неможливе без чіткого знання правил їх обчислення. Щоб правильно обчислювати строки важливо значення набувають правові норми, котрі визначають момент перебігу процесуального строку, обставин, що впливають на його перебіг і встановлюють момент закінчення[3].

Процесуальні строки різняться залежно відповідно до величин, якими вони обчислюються. Такими розмірами відповідно, є години, дні і місяці (ст.115 КПК), і звичайно роками (ст. 289 ч.1; ст. 539 ч.6 КПК). Крім цього, застосовується терміни «дні» і «доба» як синоніми, тобто доба за тривалістю дорівнює дню. Переведення процесуальних строків годину і дні, днів у місяці є неприпустимими.

Проведення обчислення проводиться так що остання година закінчується відповідно останньою хвилиною. Наприклад, при затримання особи яке відбулося 1 квітня о 15 годині 35 хвилин, то строк закінчення затримання 4 квітня о 15 годині 35 хвилин (затримання не може перевищувати строку 72 годин).

За обрахування строку днями строк закінчується о двадцять четвертій годині останнього дня визначеного строку.

За умови обчислення строку в місяцях то відповідно закінченням строку буде число останнього місяця. При завершенні строку, що обчислювався

місяцями, припадає на той місяць, у якому не має відповідного числа, то строк обчислення закінчується в останній день цього місяця.

За обчислення в днях не беруться до уваги день затримання особи а наступний що йде за ним, за винятком строків тримання під вартою, чи проведення психіатричної експертизи, до яких враховується не робочий час і фактичний час, на взяття під варту чи поміщення до відповідного медичного закладу.

Коли вчинення певної процесуальної дії здійснюється конкретною установою то моментом закінчення буде кінець робочого дня. Для чіткості при обрахуванні обов'язково враховується не робочі дні та ті години які призначені для перерви.

Коли останній день строку припадає на не робочий чи святковий день то він переноситься на наступний за цією датою робочий день, крім випадків що стосуються проведення певних експертиз. Для обрахування точного строку потрібно добре знати момент початку. Не буде складність обрахувати строк коли він чітко встановлений законом, більш складним є тоді коли строк прив'язаний до певної дії чи події, з не достатніми даним щодо їх настання.

Строки не повинні перевищувати встановленні законом граничні межі, але і не повинні бути меншими ніж це потрібно для реалізації процесуальної дії для якої вони встановлюються, і дати якої затверджуються судоми. Окремі справи провадження щодо яких проводиться мають свої окремі розумні процесуальні строки так наприклад у справах пов'язаних із окупацію використовуються не загально прийняті строки і ті що впливають із Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України»[2, 10].

Справа визнається такою, що пов'язана з окупацією, вмотивованою ухвалою судді. Або справи із іноземними суб'єктами чи іноземним елементом то повідомлення обов'язкове не пізніше 15 діб вже така собі процесуальна особливість повязана зі строком, бо такі відносини будуть проводитися через посольство чи представництво.

У певних випадках можливе продовження, наприклад строки на стадії досудового розслідування, строки застосування заходів забезпечення кримінального провадження. А щодо пропусчення строку то не вважається пропущеним тоді коли він вчинений відповідно до вимоги щодо вчинення дій в останній день строку тобто переданий через засоби зв'язку вчасно, чи переданий повідомлений посадовій особі медичного чи виховного закладу належним чином. У випадку пропусчення із поважних причин строку він повинен бути поновлений за поданим клопотанням, ухвалою слідчого судді, або суду.

Кримінально процесуальний кодекс наводить перелік підстав що містять поважні причини. Вказані учасниками процесу причин у клопотанні слід розглядати в кожному випадку про те ухвала слідчого судді, суду про поновлення чи відмову в поновленні процесуального строку може бути оскаржена.

Значна кількість норм пов'язана із встановленням строків. Річ про норми, що містять вимогу про негайне здійснення тої чи іншої дії чи прийняття негайного рішення, передбачених законом. Наприклад, ухвала про арешт майна виконується негайно слідчим, або прокурором (ст. 175 КПК) та ін. Їх особливість полягає у виконавчому періоді а не самому процесуальному стоці. Дана особливість не перешкоджає розглядати вимоги негайного реалізація тих чи інших дій як однорідного процесуального строку.

Важливість правильного обчислення строків є безперечною, адже від строків залежить сама ефективність кримінального провадження, тому строки завжди повинні бути розумними

РОЗДІЛ III. Недоліки та порушення принципу розумності строків

3.1 Недоліки принципу розумності строків

В законодавстві України, як і більшості європейських держав, не передбачено строків розгляду кримінальних проваджень. Однак у Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод вперше було закріплено і спрямовано суддів на необхідність розгляду кримінальної справи протягом розумного строку. Закріплення даної засади можна також прослідкувати у таких міжнародних правових актах, як Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (ч.3 с.14) та у Висновку № 6 (2004) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо справедливого суду в розумний строк та ролі судді в судових процесах з урахуванням альтернативних способів вирішення спорів.

Значення розумних строків у кримінальному процесі не варто недооцінювати. Перш за все тому, що закріплення в КПК України розумних строків, як окремої самостійної засади кримінального провадження, це обумовлює необхідністю досягнення завдань кримінального провадження в цілому та забезпечення законних прав та інтересів його учасників[5, 6].

Вчений В.І. Манукян бачить перелік критеріїв «розумності строків» таким: предмет розгляду, обсяг доказової бази, кількість обвинувачених, кількість епізодів злочину, необхідність призначення експертиз, необхідність виконання судових доручень іноземних судів, об'єднання та виділення кримінальних справ. Введення до кримінального процесуального законодавства положення про розумні строки слід розглядати як безумовно позитивний крок, спрямований на наближення вітчизняного кримінального судочинства до європейських стандартів

Однак варто зазначити, що закріплення принципу «розумності строків» у КПК саме по собі не стане гарантією забезпечення прав учасників кримінального процесу. Як бачимо на прикладі адміністративного та цивільного судочинства, де вимога дотримуватися розумних строків

з'явилася набагато раніше, від появи певної нормативної вимоги у законодавстві до її ефективного втілення у життя – дуже велика відстань.

І пояснення цьому можна знайти у відсутності дієвих механізмів контролю за дотриманням процесуальних строків. Якщо вести мову про кримінальне судочинство, то більш менш ефективний контроль за дотриманням процесуальних строків здійснюється лише на досудовому слідстві. По-перше, КПК України досить чітко передбачає граничні строки розслідування кримінальних справ, по-друге, нагляд за дотриманням закону на досудовому слідстві, у тому числі й щодо строків, здійснюється і прокурором, і судом, і, по-третє, за порушення процесуальних строків до винних осіб може застосовуватися юридична відповідальність – від дисциплінарної до процесуальної. Тому найбільше затягувань з розглядом кримінальних справ має місце на судових стадіях провадження. Така ситуація пояснюється такими факторами: відсутність граничних строків розгляду кримінальних справ, відсутність дієвого контролю за дотриманням строків судового розгляду кримінальних справ та складнощі з притягненням винних суддів до відповідальності за затягування з судовим розглядом справи. Європейський суд своїми рішеннями спонукав уряди європейських країн до створення національних механізмів захисту права особи на судовий розгляд протягом розумного строку[2].

В Європі є польський досвід по даному питанні коли громадянин Польщі звернувся із скаргу щодо не дотримання розумних строків при розгляді його справи в Польщі не було на той момент механізму для врегулювання. ЄСПР своїм рішенням на підставі конвенції задовольнив що в свою чергу стало для поляків прецедентом. На виконання вказаного рішення Польща прийняла Закон «Про скарги на порушення права сторони у судовому провадженні на розгляд справи в розумний строк».

хоча відповідний законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту права особи на досудове

провадження, розгляд справи судовим органом або виконавче провадження протягом розумного строку» був розроблений Міністерством юстиції України і навіть був внесений на розгляд Верховної Ради України за № 3665. Суть цього законопроекту зводилася до того, що особа, яка вважає, що порушено її право на досудове провадження, розгляд справи судовим органом або виконавче провадження протягом розумного строку, отримує можливість звернення до адміністративного суду з адміністративним позовом до державного органу чи посадової особи, які винні у затягуванні процесуальних строків, про встановлення факту такого порушення і присудження відповідної компенсації. Тим не менше, отримавши загалом негативний висновок Головного науково-експертного управління Верховної Ради України і фактично не маючи перспектив бути прийнятим, був 11.03.2010 р. відкликаний Кабінетом Міністрів України. Більше до прийняття подібного законопроекту, навіть доопрацьованого з врахуванням висловлених зауважень, українська влада не поверталася. При всіх недоліках, якими володів законопроект, у ньому, на думку багатьох дослідників, була присутня дуже слушна норма щодо персоніфікації відповідальності осіб, винних у допущенні таких порушень – рішення суду про задоволення позовної заяви є підставою для притягнення до юридичної відповідальності особи, з вини якої виникли обставини, що спричинили порушення права особи на розумний строк при здійсненні досудового провадження, розгляді справи судовим органом або виконавчому провадженні.

Однак, безумовно, кроки у напрямку прискорення судового розгляду зроблені. Так, ч. 1 ст. 318 КПК України зобов'язує суд провести і завершити судовий розгляд протягом розумного строку. Суттєво може зменшити час з розгляду справ про кримінальні правопорушення новий для українського судочинства процесуальний інститут, пов'язаний з провадженням на підставі угод. Серед інших засобів забезпечення кримінального провадження у розумні строки варто назвати: інститути об'єднання і виділення матеріалів кримінального провадження та розгляд цивільного позову у кримінальному

провадженні, проведення процесуальних дій у режимі відео конференції, скорочений судовий розгляд, спрощене провадження щодо кримінальних проступків тощо[7, 10].

Тобто не дивлячись на позитивні моменти щодо строків з прийняттям нових законопроектів існують все ж таки негативні моменти як потребують вдосконалення для кращого функціонування принципу розумності строків.

3.2 Недотримання вимог розумності строків

У п. 21 ст. 7 КПК що визначає загальні засади провадження передбачено загальну засаду кримінального провадження — «розумність строків», реалізація якої спрямована на захист сторін від затягування кримінального процесу. Стаття 28 КПК «Розумні строки» визначає, те що «під час кримінального провадження процесуальні дії чи рішення повинні бути виконані або прийняті у розумні строки. Відповідно до ст. 308 КПК підозрюваний, чи обвинувачений, або потерпілий мають право на оскарження прокурору вищого рівня недотримання розумних строків слідчим, або прокурором на стадії досудового розслідування.

Скарги на недотримання розумних строків слідчим, прокурором подаються прокуророві, що здійснює процесуальне керівництво у кримінальному провадженні та має право вимагати від слідчих органів усунення порушень процесуального законодавства, допущених під час досудового розслідування. Скарга яка подається потерпілим, підозрюваним, обвинуваченим на недотримання прокурором прокуратури районного рівня або слідчим розумних строків подається безпосередньо до прокуратури районного рівня. Розгляд такої скарги здійснює прокурором районної прокуратури або його заступником. Результати аналізу кримінального та кримінального процесуального законодавства свідчать, що саме прокурор є першою і головною процесуальною особою, яка може і зобов'язаний забезпечити дотримання законності слідчими та повноту прав сторін кримінального провадження навіть без їх безпосередньої участі у процесі.

Предметом оскарження виступає недотримання розумного строку.

Особи проти яких відкрите провадження мають право на розгляд цієї справи в найкоротший період або закриття відкритого проти них кримінального провадження. А також подавати скарги на не законні не обґрунтовані рішення що приймаються і призводять до не дотримання розумних строків під час провадження

На підставі розгляду поданої скарги прокурор вищого рівня повинен прийняти одне з наступних рішень: 1) про те щоб задовольнити скаргу і вчинити певні процесуальні дії спрямовані на відновлення пропущеного строку; 2) про відмову в задоволенні скарги, у випадку коли вище стоячим прокурором буде встановлено що пропущення розумності строку не мало місяця.

Стаття 308 КПК не передбачає механізму притягнення посадових осіб та суддів до відповідальності за недотримання принципу розумності строку, але міститься відповідальність для таких осіб в адміністративному порядку зокрема притягнення їх до відповідальності керівниками органів[2, 12].

Також ми можемо спостерігати що раніше не було такої практики щоб рішення вищестоячого прокурора були оскаржуваними. Про те останнім часом у кримінальному процесі з'явилась така практика коли такі рішення підлягають оскарженню в судовому порядку. Ото ж треба стежити щоб дана практика набула поширення і в ніякому разі не обмежувалася, адже це суперечить основним положенням Конституції України щодо забезпечення та реалізації принципу на звернення до суду із посовом щодо бездіяльності чи порушення законодавства органами державної влади.

Адже присутні такі моменти коли через певні обставини об'єктивного характеру рішення по суті затримується на певний строк, і в принципі оскаржувати бездіяльність і пропущення строків з боку органів прокуратури та слідства є безпідставним.

Але не треба забувати що ст. 24 КПК гарантує оскарження будь яких процесуальних рішень. І те що не може бути передбачено конституцією обмеження доступу до правосуддя тягне те що не може бути обмежений список громадян і категорій рішень що будуть підлягати оскарженню. Тому потрібно говорити що жодна із норм не може перешкоджати положенням конституції, і кожне рішення органів державної влади що порушує принципи розумності та інші основоположні засади підлягатиме оскарженню у

встановленому законом процесуальному порядку.

Який висновок потрібно зробити із вище сказаного, а такий що існує механізм оскарження вимог щодо не дотримання принципу розумності строків. Можливо він не досконалий і тільки не давно і не дуже активно застосовується на практиці, проте ми говоримо про його наявність і спрямованість на його вдосконалення за допомогою міжнародного досвіду.

3.3 Оскарження та вирішення недотримання розумності строків

Процедура оскарження, я частково зачепив це питання у недотриманні розумності строків. Але в даному питанні я більш детально зупинюся на тому яким саме чином і в якому порядку за якою процедурою здійснюється оскарження не дотриманих вимог щодо строку.

Отже як я зазначав що на підставі ст. 308, а також міжнародного пакту про права громадян, та в конвенції міститься положення про те що громадянам надається безперечне право на оскарження рішень що порушують вимоги розумності стрів. І зазначав що рішення прийняті прокурором підлягають оскарженню до вищестоящого прокурора в порядку інстанційності.

В цьому питанні я зверну увагу на порядок оскарження рішень постанов слідчого суді. Ухвали винесенні слідчим суддею на стадії досудового розслідування оскаржують ся в апеляційному порядку. Такому оскарженню підлягають всі ухвали прийняті слідчим суддею на стадії досудового розслідування в тому числі ухвали щодо поновлення або щодо відмови у поновленні процесуальних строків. Всі ухвали прийнято класифікувати а три групи де встановлений їх чіткий перелік і їх оскарження до суду апеляційної інстанції. Про те є певні ухвали та рішення слідчого суді які не підлягають апеляції, а розглядатимуться під час підготовчого засідання в судді. Законодавець не закріпив чіткого переліку осіб які можуть звертатися із скаргою на такі рішення. Строк на таке оскарження встановлено у п'ять днів після його пропущення дана ухвала не підлягає апеляції.

А також оскарження слідчим дій свого процесуального керівника тобто прокурора. Хоча КПК зобов'язує слідчого виконувати розпорядження прокурора який наглядає якраз таки наглядає за дотриманням процесуального законодавства на стадії досудового розслідування. Але слідчий який в першу чергу керується нормами процесуального закону, може не погоджуватися із постановами прокурора, та оскаржувати їх. Не

визначений перелік таких рішень, дій чи бездіяльності прокурора що підлягає оскарженню, проте певні з них дійсно не можуть бути оспоренні слідчим, зокрема щодо об'єднання чи виділення матеріалів провадження[12].

Скарга подається до вищестоящого прокурора в письмовій формі слідчим зазначається дія чи бездіяльність прокурора, сама скарга не зупиняє виконання даного рішення доки вона не буде оскаржена в законному порядку. А порядок такий що посадова особа на протязі трьох днів розглядає і відправляє своє рішення слідчому в якому зазначає, чи рішення залишається чинним, або частково чи повністю його скасовує. У випадку скасування посадова особа може застосувати до такого прокурора заходи щодо його усунення від процесуального керівництва, і таке рішення вищестоящого прокурора не підлягає оскарженню.

Отже весь механізм оскарження наявний і тому потрібно лише його дотриматися щоб все провадження проходило відповідно до засад кримінального процесуального права.

3.4 Міжнародний досвід розумних строків в контексті рішень європейського суду з прав людини.

Європейський досвід це те що хоче перейняти Україна їхні ефективні норми що забезпечують контроль захист і належне функціонування системи. Але яким чином був отриманий цей досвід що вплинуло на його формування із звідки черпали досвід європейські держави для своїх внутрішніх правових систем. І основним джерелом для всіх став Європейський суд з прав людини, рішення якого несуть прецедентний загальнообов'язковий характер. Тому варто і нам використати досвід даних рішень про які і нам було доцільно використовувати і частина з яких вже становить нашу сукупність правових норм.

ЄСПЛ своїм прецедентними рішеннями практично зобов'язав уряди європейських держав до створення внутрішніх механізмів захисту права особи на кримінальне провадження протягом розумного строку. Так, у справі «Кудла проти Польщі» суд встановив порушення статті 13 Конвенції, тому що заявник не мав у ефективного національного засобу для правового захисту, за допомогою якого у нього була б можливість на належний «судовий розгляд упродовж розумного строку» згідно ч. 1 ст. 6 Конвенції. На підставі цього Суд зобов'язав Польщу виплатити заявникові суму справедливої сатисфакції за допущені порушення та прогалини в законодавстві.

Для виконання рішення Польща прийняла Закон «Про скарги на порушення права сторони у судовому провадженні на розгляд справи в розумний строк». На підставі такого закону аналогічні закони були прийняті в Італії, Хорватії, Португалії та Фінляндії.

ЄСПЛ говорить про певні обставини пов'язані із проведенням експертиз чи інших дії що частково ускладнюють процес, та збільшуються розумні строки. Але, якщо ці дії призвели до порушень прав особи на судочинство в розумний строк, а за такі порушення присуджуються

компенсації підлягають задоволенню (справи «Екле проти ФРН» від 15 липня 1982 р., «Цимерман і Штайген проти Швейцарії» від 13 липня 1983 р.). недостатня кількість судів чи велика кількість справ що ними розглядаються теж не можуть бути підставою для дотримання розумних строків (справа «Павлюлінець проти України» від 06 вересня 2005 р.).

Також питання пов'язане із початком перебігу строку і моментами його завершення з дотриманням розумного строку (справи «Корільяно проти Італії» від 10 грудня 1982 р., «Імбріюша проти Швейцарії» від 24 листопада 1993 р.)[6, 7, 8, 11].

Це лише не велика кількість справ ЄСПЛ які потягли за собою прийняття великої кількості нормативно правових акті у національних системах європейських держав.

Висновки

Поставленні завдання для даної роботи вважаю досягнуті адже проаналізував та дослідив всі особливості теми.

Дослідження і перспективи подальшого розвитку у даному напрямі є безсумнівні. Отже, певні кроки до забезпечення права, гарантованого процесуальним законом, а також ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, на розумність строків розслідування та розгляду справи вже зроблено, однак без прийняття окремих змін до законодавства, якими буде встановлено ефективний національний механізм захисту права особи на досудове провадження та судовий розгляд у розумний строк, принцип розумності строків у кримінальному провадженні не може бути реалізований повною мірою.

На даному етапі, коли практика по реалізації принципу «розумності строків» є ще не досить напрацьованою, необхідно переймати досвід іноземних країн, країн Європи, досвід Європейського суду з прав людини та приводити систему українського кримінального процесуального законодавства у відповідність з міжнародними стандартами, визнаними у всьому світі.

Тобто значні кроки вже зроблено зараз залишається відпрацювати і запустити дієвий механізм, який дозволить дотримуватися розумних строків під час кримінального провадження, а також надасть можливість учасникам процесу оскаржувати та захищати свої порушенні права та інтереси через порушення однієї з основних засад кримінального процесуального права принципу «розумності строків».

Все це є позитивним моментом, для вітчизняної правової системи сподіваюся що такі реформи продовжуватимуться і наше законодавство буде краще чим в ЄС потрібно його належно виконувати і обов'язково з дотриманням «розумних строків».

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 року (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України від 23 липня 1996 року, № 30. – Ст.141.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012. // Голос України. – 2012. – 19 травня (№ 90–91).
3. Зейкан Я.П. Захист у кримінальній справі: наук.–практ. коментар. – 4-те вид. – К.: КНТ, 2009. – 600 с.
4. Курс лекцій з кримінального процесу за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (Особлива частина) [Текст]/ [Хабло О.Ю., Степанов О.С., Климчук М.П. та ін.]. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2012. – 200 с.
5. Карабут Л.В. «Розумність» строків як принцип кримінально-процесуальної діяльності [Електронний ресурс] / Л.В. Карабут // Часопис академії адвокатури України. – 2012. – № 2. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Chaau/2012-2/12klvkpd.pdf>.
6. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 [Електронний ресурс].Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043
7. Міжнародні стандарти у сфері судочинства. – К. : Істина, 2010. – 448 с.
8. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Іванов проти України» [Електронний ресурс]–Режим доступу :<http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1079.5320.0>
9. Кримінальний процес : підруч. / за заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. — К. : Центр учбової літератури, 2013. — 544 с. 2.
10. Кримінальний процесуальний кодекс України : наук.-практ. комент. / О. М. Бандурка, Є. М. Блажівський, Є. П. Бурдоль та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. — Х. : Право, 2012. — Т. 1. — 768 с.

11. Яновська О. Г. Інститут оскарження на стадії досудового розслідування / О. Г. Яновська // Адвокат. — 2013. — № 1 (148). — С. 10–13.
12. Часопис цивільного і кримінального судочинства № 4(19) Комарницька О. Б. «Щодо недотримання розумних строків у кримінальному провадженні під час досудового розслідування».
13. Неледва Н. «Розумність строків» як нове поняття в КПК України / Н. Неледва // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. — 2013. — № 5. — С. 240–242.